

Kılavuz Kaptan Öğretmen

Örnek Olaylarla Zenginleştirilmiş

Gökhan AKSOY

Doç. Dr. Gökhan AKSOY

KILAVUZ KAPTAN ÖĞRETMEN
Örnek Olaylarla Zenginleştirilmiş

ISBN 978-605-241-625-9
DOI 10.14527/9786052416259

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2019, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindex.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Mart 2019, Ankara

Yayın-Proje: Ayşe Açıkgöz
Dizgi-Grafik Tasarım: Ayşe Nur Yıldırım
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Büyük Sanayi 1. Cadde 95/1
İskitler/ANKARA
Tel: 0312-3411020

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 26062

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Doç. Dr. Gökhan AKSOY

Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Öğretmenliğinden mezun olduktan sonra yaklaşık 11 yıl Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî okullarda fen bilgisi öğretmeni olarak görev yaptı. Daha sonra Atatürk Üniversitesinde akademisyenliğe başlayan Aksoy, hâlen Malatya İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliğinde doçent olarak görev yapmaktadır. Yüksek lisans ve doktorasını aktif öğrenme yöntemleri üzerine yapan Aksoy, öğretim yöntem ve teknikleri üzerine birçok ulusal-uluslararası makale ve bildiri çalışması yapmış, üniversitede bu alan üzerine lisans ve lisansüstü dersler vermiştir.

Aksoy, evli ve iki çocuk babasıdır.

ÖN SÖZ

Toplumları inşa eden öğretmenlerdir. Her toplum ulaştığı medeniyet seviyesini onlara borçludur. Öğretmenin elindeki ana malzeme olan öğrenciler ise toplumun yapı taşlarından biridir. Toplumu hedeflenen noktaya ulaştıracak bilgi üretiminde öğretmen ve öğrenci ilişkisi önemli bir yere sahiptir. Bu çok önemli birliktelikte öğretmen öğrencilerinin kılavuz kaptanıdır. Öğrenciler öğrenme gemisinin dümeninde öğretmenlerine ihtiyaç duyarlar. Hayatın tehlikeli sularında, dar limanlarında, aşmakta zorlandıkları öğrenme darboğazlarında mutlaka kılavuz kaptanlarının yardımına muhtaçtırlar. Yoksa hayatın azgın ve tehlikeli sularında alabora olabilirler. Öğretmenler kılavuz kaptanlık işini yaparken, öğrenme gemisinin dümenini asla öğrencilerinin elinden almaz, onlara sadece yeri geldiğinde tavsiyelerde bulunurlar. Bu tavsiyeler oldukça hayati ve gereklidir. Bu sebepten öğretmenin sorumluluğu çok ağırdır. Öğretmen öğrencilerini uçsuz bucaksız açık denizlerden, bir zarara uğratmadan güvenli limanlara yanaştırmak zorundadır. Öğrencilere verilen tavsiyeler, onların hayatın güvenli limanlarına kavuşabilmeleri için bir ümit ışığıdır. Fakat her öğretmenin, öğrenme yolunda öğrencilerine tuttuğu bu ümit ışığının şiddeti mesleki yeterliklerine göre farklılık göstermektedir. Öğrencileri güvenli limanlara ulaştırmak için verilen bu ümit ışığı bazı öğretmenlerde bir mum, bazılarında bir akkor lamba, bazılarında ise bir deniz feneri kadar etkili olabilir. Öğretmenler hiçbir zaman öğrencilerini bu ışıktan mahrum bırakmamalıdırlar.

Öğretmenler, öğrencilerine iyi bir “kılavuz kaptan” olabilmek için, hayat denizindeki tehlikeli dev dalgaların ve fırtınaların nelerden gelebileceğini bilmeli, öğrencilerin aşmakta zorlandıkları darboğazları çok iyi tanımalı, bunları seyir defterlerine not olarak gereken önlemleri almalıdırlar. Bu yüzden tüm öğretmenlerimizin öğretmenlik mesleğinin genel yeterliklerine sahip olması onu açık denizlerde bekleyen öğrencileri adına hayati öneme sahiptir.

Öğretmenlerimiz öğrencilerine kılavuz kaptanlık yaparken bazen çıkmaza düşmekte, karşılaştıkları problemleri aşmakta zorlan-

maktadır. İşte, bu kitabın yazılma sebebi de budur. Amaç akıl hocalığı yapmak değil, sıkıntı yaşadıkları anlarda öğretmenlerimize bir arkadaş olmaktır. Yalnız ve çaresiz hissetmemelerini, onların nelere güçlerinin yetebileceğini hatırlatarak kendi potansiyellerinin farkına varmalarını sağlamaktır ve sınıflarda yaşayacakları muhtemel problemleri göstermektir. Kısacası öğretmenlerimizin daha sağlıklı bir öz değerlendirme yapmalarına katkı sunmaktır.

Kitabın akışında öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri çerçevesinde, öğretmenin meslek yaşantısında alması gereken bazı sorumluluklar, ilgili bilimsel literatür taranarak okuyucuya sunulmakta ve bu sorumluluklara ait örnek olaylara yer verilmektedir. Bu amaçla kitapta okurlara sadece teorik bilgi vermek yerine, öğretmenlik mesleğinde pratikte yaşanan sorunlara da yer verilmiştir. Kitapta yer alan örnek olayların bazıları, bir öğretmen ve akademisyen olarak meslek yaşantımda karşılaştığım sorunlardan, bazıları öğretmenler odasındaki konuşmalardan, bazıları veli toplantılarındaki öğretmen-veli tartışmalarından, bazıları dostlarla yapılan bir çay sohbetinden, bazıları ise gerekli bilimsel literatür taranarak olması muhtemel olaylardan esinlenerek okuyucuya sunulmaktadır. Fakat hepsinin ortak amacı öğretmenlerimize meslek yaşantılarında bir yol arkadaşı olmaktır.

Kitabın okur kitlesi, başta öğretmenlerimiz ve eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adaylarımız olmak üzere diğer tüm eğitim paydaşları ve eğitime gönül veren herkes olarak hedeflenmektedir.

Kitabın yazım sürecinde kitabıma çok büyük katkıları olan meslektaşım ve eşim Öznur'a, yazma şevkimi artıran saygıdeğer anem ve babama, sevgili çocuklarım Mehmet Tarık ve Ceren'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ebediyete intikal etmiş öğretmenlerimizi rahmetle; şu an görevi başında olan, emekli olan ve atanmayı bekleyen öğretmenlerimizi ise minnetle anıyor, onlara selam ve saygılarımı sunuyorum.

Gökhan AKSOY

Malatya, 2019

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
Giriş.....	1

1. BÖLÜM

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ BİLGİ AÇISINDAN YETERLİKLERİ

Öğretmenin Akademik Bilgisi.....	10
Örnek Olay 1.....	11
Öğrenci Başarısının Ödüllendirilmesi.....	13
Örnek Olay 2.....	15
Öğretmenin Nöbet Görevi ve Diğer Sorumlulukları.....	16
Örnek Olay 3.....	17
Örnek Olay 4.....	18
Mazeretsiz Olarak Görev Yerine Gelmemek veya Görev Yerini Terk Etmek	20
Örnek Olay 5.....	21
Örnek Olay 6.....	23
Öğrencinin Yeterli Bilişsel Gelişim Düzeyine Ulaşamaması	25
Örnek Olay 7.....	26

2. BÖLÜM

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ BECERİ AÇISINDAN YETERLİKLERİ

Öğretmenin Sınıf Yönetimi.....	34
Örnek Olay 8.....	37
Örnek Olay 9.....	41
Örnek Olay 10.....	44

Öğretmenlerin Özel Eğitime Yaklaşımı.....	47
Örnek Olay 11.....	50
Öğretmenin Verdiği Ödevler.....	56
Örnek Olay 12.....	57
Örnek Olay 13.....	60
Örnek Olay 14.....	61
Öğretmenin Yaptığı Deneyler.....	62
Örnek Olay 15.....	64
Örnek Olay 16.....	65
Öğretmenin Dersine Hazırlıklı ve Planlı Girmesi.....	67
Örnek Olay 17.....	69
Kriz Yönetebilen Öğretmen.....	71
Örnek Olay 18.....	72
Örnek Olay 19.....	74
Öğretmenin Ders İçeriğini Aktarabilmesi.....	75
Örnek Olay 20.....	78
Öğretmenin Yaptığı Sınavlar.....	82
Örnek Olay 21.....	83

3. BÖLÜM

ÖĞRETMENLERİN TUTUM VE DEĞERLER AÇISINDAN YETERLİKLERİ

Veli Toplantıları.....	90
Örnek Olay 22.....	92
Örnek Olay 23.....	93
Öğretmenin Görev Yaptığı Yere Saygı Göstermesi.....	96
Örnek Olay 24.....	96
Öğrenci Kişilik Hizmetleri.....	99
Örnek Olay 25.....	101

Öğretmenin Öğrencilerine Gösterdiği Şefkat.....	102
Örnek Olay 26.....	103
Örnek Olay 27.....	105
Öğretmenin Sınıf Kurallarında Sergilediği Tutum	107
Örnek Olay 28.....	109
Kaynakça.....	113

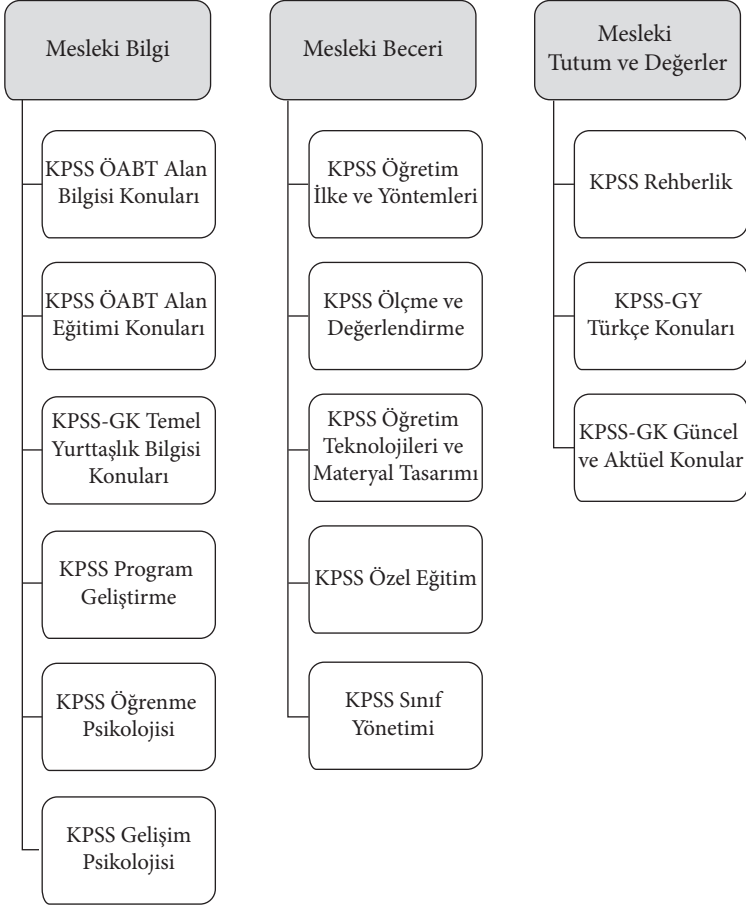
GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca toplumlar her zaman birbiriyle rekabet hâlinde olmuştur ve bu süreçte sadece rekabet unsuru olan şeyler değişmiştir. Çağımızda en büyük rekabet unsuru donanımlı insan yetiştirmektir. Dolayısıyla toplumların girdiği küresel rekabette rakiplerine fark attıracak olan şey toplumların gelecek nesilleridir. Tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de çağa ayak uyduracak nitelikli yeni nesiller için eğitim alanında büyük dönüşümler gerçekleşmektedir. Bu dönüşümün okullardaki uygulayıcısı olan öğretmenlerin yetiştirilmesi ve geliştirilmesi çok önemlidir. Çünkü gelecek nesillerin nitelikli yetişmesinde en önemli rol hiç şüphesiz öğretmenlere düşmektedir. Bu yüzden öğretmenler sadece ders anlatmakla görevli bir teknik personel değil, toplum için bir rol modeldir. Bu kapsamda Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından birçok eğitim paydaşının katkılarıyla hazırlanan Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterliklerinin tüm öğretmenlere mesleklerinde temel referans noktası olması gerekmektedir (MEB, 2017). Böylelikle öğretmen kendine ve öğrencilerine yetebilecektir.

Öğretmenin öğrencilerine hazırladığı “öğretim sofrası” o kadar geniş ve lezzetli olmalıdır ki öğrenciler bu sofradan karnını doyurarak kalkmalıdır. Böylelikle öğrencilerde istedik davranış değişiklikleri oluşur ve öğrencilerin gerekli kazanımlara ulaşması sağlanır. Öğretmen tarafından hazırlanan “öğretim sofrası” çeşit açısından yetersiz, tatsız ve tuzsuz olursa öğrenci hâliyle bu sofradan aç kalacaktır. Bu öğrenci de öğrenme açlığını başka yerlerde belki de sağlıklı olmayan abur cubur bilgilerle doyuracaktır. Bu durumda, öğretmen tarafından sunulan öğretim öğrencilerde arzu edilmeyen davranış değişikliklerine sebep olacak, öğrenciler ulaşması gereken hedeflere varamayacaktır. Ayrıca öğretmenlerimiz meslek yaşantılarındaki öğretim faaliyetlerinde öğrencilerine sürekli aynı lezzetleri sunmamalı, kendilerini sürekli geliştirerek öğrencilerine farklı lez-

zetler sunmaya mecbur hissetmelidir. Yeterli bir öğretmen olabilmek için sunduğumuz “öğretim sofrasından” hem kendimiz hem de öğrencilerimiz tat almalıdır.

MEB (2017)’ye göre öğretmenlik mesleğindeki genel yeterlikler, mesleki bilgi, mesleki beceri ve tutum-değerler olmak üzere üç yeterlik alanından oluşmaktadır. Oluşturulan bu genel yeterlikler, sadece görevi başındaki öğretmenleri değil, MEB’e bağlı okullara öğretmen olarak atanacak öğretmen adaylarını da yakından ilgilendirmektedir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği genel yeterliklerini ölçmek için, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yapılan Kamu Personeli Seçme Sınavı’nda (KPSS) yer alan Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi (ÖABT), Eğitim Bilimleri Testi, Genel Kültür (GK) ve Genel Yetenek (GY) testleri uygulanmaktadır. Bu yüzden öğretmen adayları bu sınavı sadece öğretmen olarak atanabilmek için ön koşul olarak değil, ileride mesleğini daha rahat yapabilmeyi anahtarı olarak da görmelidir. Şekil-1’de öğretmenlik mesleği, genel yeterlikleri ile öğretmen adaylarının sorumlu oldukları konuların ilgili KPSS testleri ile ilişkilendirilmeye çalışılmıştır.

Şekil 1: Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri & KPSS Test Dağılımı

Öğretmenin mesleki bilgisi onun teorik kapasitesini, mesleki becerisi pratik ve uygulama kapasitesini, mesleki tutum ve değerleri ise etik davranabilme ve iletişim kapasitesini gösterir. Öğretmenin mesleki bilgisi öğretmenin kendini öğretmenlik mesleğine hazır hissetmesini, mesleki becerisi öğretmenlik mesleğini kusursuz olarak yürütmesini, mesleki tutum ve değerleri ise öğrencilerine rol model

olabilmesini içerir. Öğretmeni bir sürücüye benzetirsek, sürücünün ehliyet alabilmesi için gerekli olan motor, trafik ve ilkyardım bilgileri öğretmenin mesleki bilgisine benzetilebilir. Fakat sürücünün aracı trafikte güvenli bir şekilde kullanabilmesi için, ehliyeti alırken sahip olduğu teorik bilgiler tek başına yeterli değildir. Sürücünün kalabalık bir trafiğe çıkmadan önce bol bol pratik yapması gerekmektedir. Öğretmenin mesleki becerisi sürücünün ehliyetini alıp aracıyla trafiğe çıktıktan sonraki aşamayı kapsar. Önemli olan sürücünün sadece trafik kurallarını bilmesi değil, bu kurallara ne kadar uyabildiğidir. Bir sürücü trafik kurallarına ne kadar uyarsa kaza riski o kadar az olur. Bu yüzden bir sürücünün, aracı kullanırken sergilediği direksiyon hâkimiyeti ve trafik kurallarına uyması öğretmenin mesleki becerilerine benzetilebilir. Öğretmenin mesleki tutum ve değerleri ise bir sürücünün diğer sürücülere saygı göstererek onlarla sağlıklı iletişim kurmasına benzer. İyi sürücü kimsenin yol hakkını elinden almaz. İyi bir öğretmen ise mesleğini yaparken her zaman mesleki etik kurallara göre hareket etmeli, sadece trafik polisi gördüğü zaman emniyet kemeri takan sürücüye benzememelidir.

Öğretmenin mesleki genel yeterliklerini tanımlamaya dair başka bir örnek vermek gerekirse, günlük hayatımızda siyasi partilerin seçmen karşısına çıkmadan önce hazırladıkları seçim bildirgesi öğretmenin mesleki bilgisine, iktidara geldikten sonra yaptığı icraatlar öğretmenin mesleki becerisine, siyasi partinin icraatlarını yürütürken benimsediği etik tavır ve vatandaşla olan diyalogu ise öğretmenin mesleki tutum ve değerlerine benzetilebilir.

Öğretmenlik mesleğinin hakkıyla yapılması öğretmenlerin toplumda gördükleri saygınlığı daha da artıracaktır. Öğretmenler bu yüzden hayat boyu öğrenmeli, sürekli kendini geliştirmelidir. Öğretmenler öğrencilerinin öğrenmesi yolunda, kimi zaman dev bir projektör, kimi zaman bir deniz feneri, kimi zaman da bir kılavuz kaptan olmalıdır. Böylelikle kendilerine emanet edilen öğrenciler karanlıkta tökezlemeden, istenilen hedefe kolaylıkla ulaşabilirler.

Öğretmenler özellikle küçük yaşlardaki çocukların, ailesinden sonra en fazla birlikte olduğu, en çok etkilendiği “ilk yabancı” konumundadır. Bu “ilk yabancının” çocuğun hayatında bıraktığı iz o kadar etkilidir ki onun hayata bakış açısını radikal bir biçimde değiştirir. İşte, bu “ilk yabancı” daha sonra onun en çok değer verdiği insanlardan biri olan “öğretmenim” rolüne dönüşmeli, artık çocuğun ailesinin bir ferdi olmalıdır. Öğretmenin birçok toplum tarafından rol model olarak değerlendirilmesinin sebebi de budur. Bu rol öğrencinin hayat filminde izlediği “başrol” konumundadır. Öğrencinin hayat filminden keyif alabilmesi “başrol”ün gösterdiği performansa bağlıdır. Öğretmenler bu “başrol” karakterini o kadar güzel bir şekilde doldurmalı ki izleyicisi olan öğrenciler hayat filminde yer alan kötü karakterlerden etkilenmeyip hayata sıkı sıkı tutunabilmelidir. Öğretmenin sergileyeceği kötü bir “başrol” performansı, öğrencilerini başka bir “başrol” karakteri bulmaya iter ve onlarda geri dönüşü olmayan olumsuz etkiler bırakabilir. Öğrencilerin izlediği hayat filmi korkunç senaryolarla dolu, öğrencinin sonu da felaket olabilir. Bu yüzden öğretmen öğrencilerine YETEBİLMELİ, onları hayal kırıklığına uğratmamalıdır.

Öğretmenlerimizin, omuzlarına yüklenen bu ağır sorumluluk karşısında zorlanması elbette çok normaldir. Önemli olan, bu ağır sorumluluğu hakkıyla yerine getirebilmektir. Zamanında alınacak küçük tedbirler ileride doğabilecek büyük felaketleri engelleyebilmektedir. Bu noktada öğretmenlerimizin yükünü hafifletmek için okul idarelerinin, öğrencilerin ve velilerin öğretmenlerin yürüdüğü öğretim yollarındaki engelleri kaldırarak, zor olan bu görevlerini kolaylaştırmaları gerekmektedir. Öğretmenin, öğrencileriyle beraber yürüdüğü öğretim-öğrenim yoluna koyulacak setler sadece öğretmeni değil; öğrenciyi, velileri ve dolaylı olarak tüm toplumu etkileyecektir.

Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri eğitim sürecinde yer alan pek çok eğitim paydaşının katılımıyla oluşturulmuştur. Mevcut öğretmenlik yeterlikleri, sürekli değişen ve gelişen şartlar ve tüm